

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 18-19 квітня 2019 року)

**Суми
2019**

конференції, 11–12 вересня 2013 року, Львів / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Національний університет "Львівська політехніка", Науково-технічна бібліотека ; [редколегія : О. В. Шишка, Н. Е. Кунанець, Д. О. Тарасов, І. О. Белоус, Р. С. Самотий, А. І. Андрухів]. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С. 599–603.

Науковий керівник: О. В. Горбань – д. філос. н., професор кафедри філософії
Історико-філософського факультету
Київського університету імені Бориса Грінченка

Людмила Овсянкіна,

к. філос. н., доц., доцент кафедри філософії

Київського університету імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ДІАЛОГУ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуалізація проблеми соціальної інтеграції та чинників, що консолідують сучасний український соціум і забезпечують його політичну стабільність, не є випадковою. Вона, безумовно, є відображенням усіх кардинальних змін як у суспільстві, так й у свідомості людей, зростаючої суспільної потреби вийти на відкритий діалог для подальшого вдосконалення соціальних відносин.

Сьогодні проблема кризи моральних цінностей та належного ставлення до історичного минулого в Україні є важливою соціально-філософською проблемою, що потребує уваги усієї громадськості. На наш погляд, для створення дієвого механізму консолідації українського соціуму необхідно виявити його актуальні соціальні потреби, інтереси, цінності та розробити механізми побудови чіткої національної ідеї.

Проблему соціальної інтеграції та консолідації українського суспільства перехідного типу й відповідних соціальних змін порушують у своїх працях Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко [3], В. Горський [1], Г. Касьянов [2], М. Попович [4], М. Розумний [5], М. Рябчук [6], М. Степико [7] та інші науковці.

Сучасні дослідники зазначають, що протягом історії український народ недооцінював належної ролі власної культурно-історичної спадщини у зміцненні ідеї державотворення, ідей демократії та прав людини. У радянські часи та за роки Незалежності поступово втрачалися культурно-історичні пам'ятки, що неминуче призводило й до величезної духовної втрати всього українського народу. Проте, не дивлячись на складні соціально-політичні умови, міжгрупові конфлікти та кризу ідентичності, поступово в українському соціумі завдяки організаційним та самоорганізаційним процесам формується психологічна готовність людей до діалогу, примирення та суспільної злагоди.

Метою розвідки є виявлення чинників соціальної інтеграції сучасного українського суспільства. Основним завданням дослідження у цьому контексті є розробка дієвого механізму консолідації українського народу та виявлення його актуальних соціальних потреб, консолідуючих інтересів та цінностей.

Аргіорі людина у суспільстві може бути зрозумілою тільки в контексті конкретних історичних умов та суспільних відносин, певного конкретно-історичного періоду. Адже людина – це складна відкрита система, яка постійно знаходиться у стані адаптації, формування та діалектичного розвитку. Особистість свідомо підкоряє свої дії моральним законам, вимогам, цінностям і нормам даного суспільства, ставить перед собою моральні цілі, самостійно оцінює власні вчинки та вчинки оточуючих. Мораль у цьому розумінні є системою індивідуально-суспільних відносин, що забезпечує не тільки функціонування суспільства в цілому, але й кожної людини.

Людина, і народ у цілому, є головними носіями, суб'єктами і творцями національної свідомості, національної ідеї, історії та національної пам'яті. Протягом історичного розвитку держави у процесі взаємодії між людиною та

суспільством, а також у виникненні консенсусу між ними можна простежити таку закономірність: людина, реалізуючи свої різноманітні потреби, вступає в соціальні, моральні та інші відносини з іншими людьми; якщо суспільство йде назустріч її бажанням та вимогам, – між ними виникають соціальні відносини позитивної взаємодії, злагоди. У свою чергу, соціальне середовище теж прагне отримати від людини певні цінності та ресурси через формування в неї базових морально-соціальних якостей, таких, як патріотизм, працелюбство, законослухняність, дисциплінованість, відповідальність тощо та їхнє ефективне практичне втілення у різноманітних сферах життєдіяльності. Якщо це досягається, то між людьми та соціальним середовищем, яке надає їм бажані блага, завдяки процесу самоорганізації складаються соціальні відносини конструктивної співпраці та консенсусу. Якщо ж суб'єкти соціальної взаємодії не отримують один від одного бажаних благ, відносини між ними стають конфліктними.

На наш погляд, в остаточному підсумку кожна людина прямо чи опосередковано прагне до згоди із соціумом, із самою собою, а також до внутрішнього морального задоволення та бачить у цьому власний моральний інтерес. Отже, соціальні відносини виявляються у різних формах, але у будь-яких випадках вони складаються на основі прагнень людей до різноманітних матеріально-економічних й моральних благ та цінностей. Зрештою, відповідне прагнення викликається потребами як людей, так і суспільства в цілому. Результат цього прагнення залежить від взаємного врахування тих моральних засад та принципів, що історично сформувалися у соціумі і стали складовою частиною його історичної пам'яті.

Своєрідний підхід щодо розуміння ролі людини у системі моральних відносин запропонував свого часу В. Пазенок, який розглядав її функцію у виробленні нової парадигми справедливості та солідарності. На думку вченого, для того, щоб створити нову парадигму соціального буття, необхідно розробити концепцію своєрідної справедливої солідарності людей «... за умов збігу солідарності та моральності ... своєрідного доповнення раціональності

чуттєвістю, розуму – почуттям» [8, с.150]. Суб'єктивне поєднання морально-чуттєвого з раціональним у життєдіяльності людини призводить до їхнього збігу. Прийняття і практична реалізація такої моделі поведінки, на наш погляд, вимагає від людини певних моральних зусиль. Саме цей інваріантний зміст може стати підвалиною парадигми справедливої солідарності і основою нової соціальності, що становитиме онтологічне підґрунтя нового, постсучасного українського суспільства, в якому людина зможе досконаліше розвивати свою моральність. На нашу думку, саме такий підхід сприятиме майбутньому державотворенню й інтеграції сучасного українського соціуму, створює умови для зміцнення, збагачення його історичної пам'яті та забезпечення спадкоємності поколінь.

У цьому контексті ми згодні із означеною стратегією М. Розумного у сфері суспільної свідомості та інформаційної політики в нашій державі на утвердження концепції «Україна – спільний дім», що виключає будь-яку дискримінацію громадян за етнічною, конфесійною чи мовною ознакою щодо історичної участі у соціально-політичному житті, але покладає на них моральну відповідальність за престиж своєї держави, її безпеку та відстоювання національних інтересів [5, с. 192].

Отже, основні результати нашого дослідження та висновки дають підстави стверджувати, що будь-які історичні зміни в суспільстві так чи інакше проходять через внутрішній світ людини, її мораль. Вони знаходять своє відображення в її моральній та історичній свідомості, світогляді, співвідносяться з її особистими уявленнями про світ і взаємини в ньому. Суспільство складається з безлічі індивідуальностей зі своїми потребами, інтересами та цінностями. Інтегрувати соціум на нові прогресивні дії та зрушення – важливе завдання у будь-яку епоху. Проте, ці ідеї можуть опанувати людиною зовсім не тоді, коли вони відповідають її інтересам, а коли вони адекватні шкалі моральних цінностей особистості. Для того, щоб людина усвідомила певну історичну подію та засвоїла нову моральну (національну) ідею, ця ідея повинна бути зрозумілою для індивіда, і тільки тоді, коли кожен індивід відчує потребу у цій ідеї, вона може бути реалізованою.

Адже поведінка людини залежить від гармонійного поєднання її вітальних, соціальних і духовних потреб, між якими завжди відбувається діалектична боротьба.

Список використаних джерел:

1. Горський В. Біля джерел [Текст]: нариси з історії філософської культури України / В. Горський. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 257 с.
2. Касьянов Г. Державотворчий процес в Україні 1991–2006. Політичний досвід самостійної України. Київ : Наукова думка, 2007. – С. 160–223.
3. Михальченко М. І. Україна як нова історична реальність : запасний гравець Європи. Дрогобич : ВФ "Відродження", 2004. – 488 с.
4. Попович М. Проблеми теорії ментальності / відп. ред. М. В. Попович. К. : Наук. думка, 2006. – 407 с.
5. Розумний М. Виклики національного самовизначення: монографія. М. Розумний. К. : НІСД, 2016. – 196 с.
URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Rozumniy_druk-915a0.pdf (дата звернення 23.01.2019).
6. Рябчук М. Від «хаосу» до «стабільності»: хроніка авторитарної консолідації. К. : К.І.С., 2012. – 288 с.
URL: <https://bookland.com/download/1/10/107312/sample.pdf> (дата звернення 23.01.2019).
7. Степико М. Українська ідентичність: феномен і засади формування / Національний інститут стратегічних досліджень. К. : НІСД, 2011. – 336 с.
URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Ident-62307.pdf> (дата звернення 23.01.2019).
8. Суспільство на порозі ХХІ століття: філософське осмислення плинного світу / За ред. В. С. Пазенка. К. : Український центр духовної культури, 1999. – 268 с.